

Nr 371.

Av herr **Örne**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa åtgärder för stödjande av produktionen av mjölk och mejeriprodukter.

På grund av det forcerade riksdagsarbetet under tiden efter avgivandet av Kungl. Maj:ts proposition nr 255 angående vissa åtgärder för stödjande av produktionen av mjölk och mejeriprodukter har det visat sig vara förenat med stora svårigheter för den enskilde riksdagsmannen att skaffa sig en tillfredsställande uppfattning om de i propositionen föreslagna åtgärdernas innebörd i olika hänseenden eller finna tillfälle att i motionsform sammanfatta sina synpunkter på frågan. Det förefaller emellertid vara nödigare än om det gällde en mindre omfattande och invecklad fråga, att vid utskottsbehandlingen av propositionen alla inverkande omständigheter noggrant beaktas. För min del finner jag det synnerligen angeläget att vid utskottsbehandlingen pröva icke blott de rent praktiska synpunkterna — av vilka jag var i tillfälle att vid propositionens remiss beröra några — utan också de konstitutionella. Bland de offentliga uttalanden, som gjorts rörande den sistnämnda sidan av problemet, synes mig en ledande artikel i Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning under rubriken *Grundlagens helgd* höra till de mest beaktansvärda. Artikeln i fråga, vars innehåll synes mig böra bringas under riksdagens synnerliga övervägande, lyder som följer:

»Från yttersta högern till yttersta vänstern ha betänkligheter yppats i fråga om grundlagsenligheten av att i riksdagens sista timme framlägga en proposition av den både principiellt och genom sina möjliga ekonomiska och handelspolitiska konsekvenser vittutseende innebörd som den om införande av en omsättningsavgift å mjölk och grädde att komma enskilda mejerisammanslutningar till godo för användning till reglering av avsättningen av och priserna å mjölk och mejeriprodukter. Mera välgående än dessa synas emellertid de betänkligheter vara, som icke kunna undgå att framställa sig beträffande det i propositionen framlagda förordningsförslagets förenlighet med regeringsformens bestämmelser om beskattningsrättens utövning.

Den paragraf i regeringsformen, vari den ifrågavarande propositionen söker sin rättsgrund, kan icke gärna vara någon annan än § 73: 'Inga nya pålagor, utskrivningar av manskap eller av penningar och varor, må hädanefter, utan riksdagens fria vilja och samtycke, i den ordning förut nämnt är, påbjudas, uppbäras eller fordras.' Den statsrättsliga innebörden i denna paragraf belyses ytterligare genom vad som stadgas i § 57: 'Svenska folkets urgamla rätt att sig beskatta utövas av riksdagen allena. Huru särskilda menigheter må för egna behov sig beskatta, be-

stämmes genom kommunallagarna, vilka av Konungen och riksdagen gemensamt stiftas.' Härtill är vidare att lägga bestämmelsen i § 60: 'Ej må några allmänna avgifter, av vad namn och beskaffenhet som helst, utan riksdagens samtycke kunna förhöjas, tullen å inkommande och utgående spannmål undantagen.'

Av dessa regeringsformens bud synes med all möjlig tydlighet framgå, att det tillkommer riksdagen *och riksdagen allena* att pålägga nya avgifter av beskattnings natur — härunder sålunda icke begrepa sådana avgifter, vilkas föremål äro inrättningar till enskildas gemensamma nytta och bekvämlighet, såsom båk-, bro-, färj- och andra avgifter av dylik beskaffenhet (3 § i ansvarighetslagen för statsrådets ledamöter m. fl.) samt att dessa avgifter *av riksdagen* skola fastställas till bestämt belopp, som på ett enda anført undantag när icke utan riksdagens samtycke må höjas. Regeringsformen anger ett fall, då delegation av beskattningsrätten må ske, men också endast ett enda, nämligen det fall att det gäller menigheters rätt att för egna behov sig beskatta, och meddelar i avseende på detta bestämmelse, huru delegationen skall ske: genom kommunallag, som av Konungen och riksdagen gemensamt stiftas. Med hänsyn härtill måste delegation av beskattningsrätten till andra än menigheter anses vara alldeles oförtydligt utesluten.

Den i lördags avlätna propositionen går ut på delegation åt Kungl. Maj:t att förordna om upptagandet av vissa avgifter å mjölk och grädd, nämligen dels inom hela riket (allmän avgift), dels inom tillförseleområde till viss konsumtionsort (lokal avgift). Kungl. Maj:ts rätt att utfärda förordnande om sådana avgifters upptagande är icke knutet till beslut av menigheter i enlighet med kommunallagarna. Vissa villkor ifrågasättas väl för Kungl. Maj:ts rätt till sådant förordnande, men dessa hänföra sig till förhandenvaron av framställning gjord av 'mejerisammanslutning', om vars organisation icke ens någon antydning är gjord, och utan att det framgår, i vilken form framställningen skall bringas till stånd med den rättsverkan, att beskattningsbefogenhet för Kungl. Maj:t därigenom grundas. Med avseende på belopp varmed eller tid varunder avgift av ena eller andra slaget skall utgå är den Kungl. Maj:t tillagda beskattningsrätten icke i vidare mån begränsad än att avgift ej må fastställas för längre tid eller till högre belopp än som i vederbörande i lagen icke blott anonyma utan i verkligheten helt odefinierade 'mejerisammanslutnings' framställning begärts. Förordnande om upptagande av avgift må väl, där förhållandena därtill föranleda, kunna av Kungl. Maj:t återkallas, men däremot icke av riksdagen, vilken utövningen av svenska folkets urgamla rätt att sig beskatta grundlagsenligt allena tillkommer. Sättet för avgifts fastställande, erläggande och indrivande lämnas helt i Kungl. Maj:ts hand, dock att uppbörden skall ske genom den anonyma mejerisammanslutningen, som skall vara Kungl. Maj:t allena redovisningsskyldig för medlens användning enligt av Kungl. Maj:t fastställd plan. Tilläggas må slutligen, att avgiftsskyldigheten icke inskränker sig till vederbörande mejerisammanslutnings medlemmar, utan drabbar sig alla inom det område avgiften avser, som annorledes än för eget bruk framställa mjölk eller därav framställda produkter. Det hela går följaktligen ut på en av Kungl. Maj:t allena handhavd beskattning av alla rikets invånare med visst näringsfång till förmån för en till viss sammanslutning (förening) ansluten del av dem. Icke ens det förbehåll är gjort, att sammanslutningen skall vara underkastad registreringskyldighet i viss ordning.

Det vore intressant att erfara, om det gives någon statsrättslärare i detta land, som är beredd att framträda till försvar för en sådan ordnings överensstämmelse med regeringsformens ordalydelse. Att den står i strid mot den svenska grundlagens anda, lär under inga förhållanden ens kunna göras till föremål för diskussion. Det är möjligt att till försvar för en dylik ordning skulle kunna åberopas s. k. statsrättsligt nödvärn, om förutsättningarna för sådant funnes för handen. Men att så skulle vara fallet i nuvarande ögonblick, är uppenbarligen uteslutet. Finnes det verkligen önskvärt att införa en ordning i ifrågasatt syfte med exportpremier å smör och de handelspolitiska repressalier sådana kunna väntas föra med sig till konsekvens, går det otvivelaktigt för sig att få en sådan till stånd, utan att grundlagens bud behöva trädas för nära.

Ett avslag på propositionen är bortsett från dess brister i konstitutionellt hänseende desto naturligare, som den utredning, varpå den vilar, är i hög grad otillfredsställande, att icke säga undermålig. Den enda statliga myndighet, som yttrat sig i ärendet, nämligen lantbruksstyrelsen, har icke funnit sig kunna biträda det i densamma framförda förslaget. Det enda, som med säkerhet kan sägas, är, att den nya ordningen kommer att medföra icke oavsevärda organisationskostnader, om vilkas omfattning ingen utredning föreligger. Huru skulle det vara, om jordbruksutskottet härom inhämtade yttrande av statens organisationsnämnd!»

Då innehållet i denna artikel i vad det avser den konstitutionella sidan av proposition nr 255 helt sammanfaller med min egen uppfattning, får jag med åberopande därav hemställa,

att riksdagen ville avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 255.

Stockholm den 28 maj 1932.

Anders Örne.